

Erlijiosoak misioetan

La proyección y difusión exteriores de los Institutos religiosos han estado ligadas a dos hechos históricos duraderos y universales: uno intraclesial, el de la Misión católica, y otro, general, el de la colonización mundial por parte de los europeos. Todo ello ha caracterizado la acción y vida de Institutos y religiosos, forzando a veces las propias formas de vida originarias.

Behin baino gehiagotan ikusi dugu hemen nazio-artekotasunak Institutu Erlijiosoetan izan duen garrantzia. Eliza barruko gertakari hori ez da, ordea, Eliza katoliko edo Institutuetako aparteko zerbait. Gogora, bestela, Errusiako Eliza Ortodoxoak eta beronen monjeak Alaska (1794) eta Vladivostok-eraino (1860) nola heldu ziren, edo Misio protestanteak nola Kontinente kolonizatueta XVII. mendeaz geroztik, Amerikan bezala Asia eta Afrikan.

Misioak eta kolonizazioak

Gaur egun historialariak ados daude kristau misio gintzaren eta europar kolonizazioaren arteko loturak azpimarratzean. Arma bidez, politikaz eta ekonomiaz bultzatutako europarren munduko kolonizazioak bere baitan izan zituen kulturen arteko topaketa baketsua eta talka bortitza, biak batera. Eta kultur kolonizazioaren alde bat da erlijioen arteko harremana ere.

Garaian garaiko ideia eta interesekin gertatu zen hori dena, eta erlijioso misiolariak testigu ez ezik protagonista ere izan ziren herrien eta kulturen arteko misio-topalekuetan, Mexikon edo Paraguan, Txinan edo Madagaskarren, Perun nahiz Indian. Kasu bakoitzean erraztasun edo zailtasun ezberdinekin kristautu ziren herriak eta kulturak.

Administrazio koloniala eta eliz misiolariak batzuetan eskuz esku joan ziren kolonizatzen, baina sarritan –modu gogorrean ere– tope gaizto egin zuten, eta misiolariak kolonizatzaileen (oro har, ez derrigor sistemaren) salatzaile bihurtu ziren, bidegabekeriak salatzean eta justizia hobea eskatzean, izan ere nagusikeria kolonizatzaileak zuzenak ez izateaz gain ebanjelizatzeke oztopo bihurtzen baitziren.

Bestalde, garbi zegoen sistema kolonialak berarekin behar zituela misio kristauak, eta haiezta balia zitekeela, ez bakarrik herriak kristautzeko, baita bestelako interes politikoak babestu eta sustatzeko ere. Bi euskaldun bederen, Zumarraga eta Mendieta gasteiztarra, horrelako gertaera eta ikusmolde kritikoaren kasu ereduak ditugu: Zumarragak bere gobernarien kontrako salakuntzak ezkutuan bidali behar izan zituen Mexikotik Penintsulara.

Gatazka txarreko egoera gertatu ohi zen hori, baina ez beti. Egoerak ez ziren berdinak zuzenean menperatutako herrialdeetan, metropolia erabat nagusi zenetan (Amerika, bere garaian, eta India edo Afrika geroago), eta kultura eta historia handiko Txina bezalako herrialde beregainetan. Honelakoetan nazioarteko hitzarmen gutxi-asko bortxatuen bidez babestu ohi ziren Misioak, katolikoena bezala protestanteak, bai-

na ez aurkako kontraekintzarik gabe (gogora Txinako boxer edo *ho ch'üan* elkar tearen errebolta, 1900). Berriz ere ekaitzaren erdian aurkitu ziren erlijiosoak.

Ebanjelioaren inkulturazioa

Jesus Nazaretokoaren eta Apostoluen lehen irakatsiak arameeraz eman ziren, baina Testamentu Berria eta Ebanjelioak grekoz idatziak iritsi zaizkigu. Ondoko lana izan da herrien hizkuntzeta- itzulpenak egitea ez ezik itzulitako hori herri bakoitzeko kulturaz birpentsatu eta agertzea, betiere horietako bakoitzaren kultur moldeetan emateko. Lan zaila, eta ez arriskurik gabekoa.

Kolonizazio baten barruan, edo halakorik gabe ere, Misioaren ebanjelizazioak berarekin izan ditu inkulturazio-arazoak. Hau izan da, eta da, Misio kristauaren erronka nagusietako bat. Egiteko honek ere bete-betean harrapatu ditu erlijioso misiolariak eta bestelakoak. Badirudi, gainera, Eliza latinoak eragozpen bereziak aurkitu (eta sortu ere) dituela inkulturazio horri jator- tasunez erantzuteko.

Jesulagunek Txinan Aita M. Ricci-rekin (†1610) egindako ahaleginek ez zuten segida onik izan Erroman (1645), eta Indian lehenengo batean A. De Nobili-rekin (†1656) gertatu- ko zenaren kontra; gaur egun ere historialarien artean badago haien kasuaz eztabaidarik fran- ko. Ordenen arteko lehiak eta politika oroko- rrak zerikusi sobera izan zuten "Errituen Ezta- baida" hartan (Espainiatik Portugal berriro inde- pendente bilakatu baitzen 1640an). Askoren ustez modu txarrean moztu ziren ekimen haiek, Misioarentzat ere ondorio eskasekin gainera,

azkenik Txinarako behintzat 1939an konpon- bideren bat aurkitu zen arte.

Misioen historian ikus daitekeenez, koloni- zazio-sistemaren barruko ebanjelizatzeak buru- bide bikoitza erakusten digu maiz: jentiltasuna- ren erlijio-azalpenak (errituak ez ezik idazkiak eta artea, oro har) desegin egiten ziren, sutan erre; baina, ondoren, hura dena nolakoa izan zen era- kusteko hainbat liburu idazten zituzten misio- lariak iragan haren memoria zaintzeko (gogora Ertamerikan Aita Sahagun eta Landa).

Garaiko misiolariantzat jokabide horrek ez du batere kontraesanik: alde batetik, jentiltasu- naren emaitzak ezin zituzten onartu, baina bero- riek ezagutu beharra zuen misiolariak indiarre- kin hitz egiteko, katekesia eta predikua nondik nora eraman behar zen jakiteko. Ez zen hura giza eskubideen garaia, fedezko egien erreinu hertsu eta zurruna baizik, bitartean indiarren alde eta agintekeria kolonialaren aurka ahaleginik ede- rrenak egin ziren (B. Las Casas, Mendieta).

Inkulturazioaren bidetik egindako lana erral- doia izan zen misioetan: hizkuntzak ikasi, azter- tu eta gramatiketan azaldu ziren; katekesirako dotrinak ehunka hizkuntzatan idatzi ziren, eta egon ere badago gatzagar batek, Aita Melxor Oianguren-ek (†1747) idatzitako *Diccionario tri- lingüe Tagalo-Castellano-Cántabro* bat, euskara ere bazuena, esan nahi da, baina galduta dabi- len hiztegia.

Historia hauek aldi berean aurpegi anitz dituzte, gure gaurko balioetatik denak batera onartezinak, segur aski.

Joseba Intxausti

Galderak eta oharak: 610273580